

Ankara Millî Mensucat [Türk] Anonim Şirketi (1916-1930)

Ankara National Textiles [Turkish] Incorporated Company (1916-1930)

M. Bülent VARLIK

İktisatçı

mbvarlik@gmail.com

Öz

Çalışma, İttihat ve Terakki'nin uyguladığı “Millî İktisat Politikası” anlayışı çerçevesinde Ankara’da bir grup yerel tüccar tarafından oluşturulan Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi’nin kuruluşu, faaliyetleri ve kapanışı hakkında kısa bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu yerel tüccarlar 1913 ortalarında bir fabrika kurulması için ilk girişimlerde bulunmuşlar, daha sonra bu çalışmalar sonucu 1916’da bahsedilen anonim şirket kurulmuştur. Bu şirket, üretimin kalitesinin düşük olması nedeniyle muhtemelen 1921-1922 yıllarında kapanmıştır. 1925’te Ankara siyaset ve bürokrasisinin müdahalesi ile yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve şirketin sermayesi artırılmıştır; ancak bu girişim de sonuç vermemiş ve Şirket 1928’de kapanmıştır. Fabrika 1930’da Türkiye İş Bankası tarafından satın alınmış, yapılan çalışmalardan sonra Yün-İş adıyla yeni bir kuruluş olarak faaliyetini sürdürmüştür.

Anahtar sözcükler: Millî iktisat, Ankara, Ankara Millî Mensucat A.Ş., Dokuma sanayii, Türkiye İş Bankası

Abstract

This study aims to provide brief information on the foundation, activities and closing down of Ankara National Textiles Incorporated Company, which was founded by a group of local tradesmen in Ankara within the scope of the “National Economy Policy” implemented by the Union and Progress Association. The aforementioned local tradesmen undertook the first steps to establish a factory in mid-1913, and as a result of these efforts, the aforementioned incorporated Company was founded in 1916. This Company, probably due to a low quality production, was closed down, possibly around the years 1921-1922. In 1925, a reconstruction process was initiated with the intervention of the politics and bureaucracy of Ankara, and the capital of the Company was increased. However, these attempts failed and finally, the Company was closed down in 1928. The factory was acquired by Türkiye İş Bankası in 1930, and after the endeavors, it continued its activities as a new company under the name Yün-İş.

Keywords: National economy, Ankara, Ankara National Textiles Inc. Co., Textile industry, Turkish Is Bank

Giriş

1908 Hareketi sonrasında siyasal iktidara sahip olan İttihat ve Terakki tarafından, “millî iktisat” politikası anlayışını benimsenmiş, özellikle Anadolu’da yerli bir burjuvazinin oluşması yönünde önlemler alınmış; Teşvik-i Sanayi Kanun-u Muvakkatı çıkarılmış, kooperatifçilik özendi-

rilmiş, ulusal bir bankanın kuruluşu sağlanmıştır (Toprak, 1982). Uygulanan politikaların bir sonucu olarak Anadolu’nun pek çok yöresinde anonim şirketler kurulmuştur. Bunlardan birisi de Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi’dir.

İlk Girişimler

Ankara Vilayet Genel Meclisi'ne sunulan ve *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*'nin 3 Ağustos 1329 [16 Ağustos 1913]¹ tarihli nüshasında yayımlanan bir takrirdir; ulusların gerçek kuvvetlerinin iktisadiyat ile ölçülebileceği belirtilmiş ve Ankara'da bir iplik fabrikasının kurulması için gereken desteğin verilmesi istenmiştir (Toprak, 1982, ss. 385-386).

Bu takrirden verilen yanıt yine aynı tarihli gazetede yayımlanmıştır. Vilayet Genel Meclisi Nafia Encümeni'nin mazbatasına göre Ankara'da sadece İstanos [Zir/Yenikent] nahiyesinde gerçekleştirilen tiftik ipliği üretimi giderek yok olmaktadır. El emeği ile üretilen ürünler, maliyetlerinin yüksek olması nedeni ile Avrupa ürünleri ile rekabet edememektedir. Rekabetin sağlanabilmesi için "fabrikasyon" a gidilmesi zorunludur ve

...böyle bir fabrikanın fabrikatörlere temin edeceği istifadenin cesametinden başka memlekette bir hayat-ı mesai uyduracağına, kadın ve kızların vakitlerini boş geçirmekten feragatle çorap ve fanila ve halı ve kilim dokuyarak Avrupa'dan tedarik edilen ihtiyacâtımızı el işleri ile tatmin edeceklerine ve pazarlarımızı o nevi Avrupa mamulâtına kapanacağına ve mamulât-ı dahiliyenin ihracatı bile kabil olacağına ve mahsulâtımızdan Avrupa'nın ettiği istifadeyi kendimiz edeceğimize velhasıl bütün vilayetin azim bir servete ve ahâlimizin de refah ve saadetine nail olacağına...

şüphe yoktur. Bu çerçevede,

...vilayetteki yün ve tiftik ipliği yapacak fabrika tesisi için onbeş, yirmi bin liralık bir sermayenin tüccarân cânibinden vaz'ile bir anonim şirketi teşkil ettirilmesi veyahut bir münâsib tedbirin ittihazı esbâb ve vesâilinin istikmalî [tamamlanması] hususunda hükümet-i seniyyeden istirham ve temenni olunması...

doğru olacaktır (Toprak, 1982, ss. 383-385).

Şirketin Kuruluşu

Vilayetten gelen "cesaretlendirici" yanıtın sonucu olarak yapılan çalışmaların ardından 12 Teşrinisani 1332/28 Muharrem 1335 [25 Kasım 1916] tarihinde tiftik, yün, pamuk gibi her nevi dokumaya elverişli hammaddelerin işlenmesi, boya ve benzeri üretim malzemelerinin hazırlanması ve ticaretinin yapılması amacıyla Osmanlı mevzuatına uygun olarak "Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi" adında bir şirket kurulmasına karar verilmiştir (Şekil 1).

Fabrikanın 29 kurucusunun on biri Beypazarı, ikisi Ayaş, ikisi Mihaliççık, birer tanesi de Urunkuş, Karagedik ve Eskişehir gibi Ankara'nın yakın çevresinden olan girişimcilerden oluşmaktadır. Nizamnameye göre (Ek 1) merkezi Ankara olan şirketin sermayesi 50.000 liradır (Şekil 2) (Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi, 1332 [1916], ss. 3-4).

Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından 1918 yılında yayımlanan *Memalik-i Osmaniye'de Osmanlı Anonim Şirketleri* adlı kitapta verilen bilgilere göre şirket, kuruluşu ile ilgili çalışmaları 26 Kanunuevvel 1332 [8 Ocak 1917] tarihinde tamamlamış ve faaliyete geçmiştir. Şirket, faaliyetlerini yürütmek için İstanbul, Eskişehir, Beypazarı ve Yozgat'ta birer şube açmıştır. Yine aynı kaynaktan verilen bilgilere göre şirket, faaliyetlerini ticari alanda sürdürmektedir (Memalik-i Osmaniye'de Osmanlı Anonim Şirketleri, 2012, s. 111; Osmanlı Anonim Şirketleri, 2011, ss. 150-151).

İlk Faaliyetler

Şirketin ilk yıllardaki faaliyetleri hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, şirketin kurulduğu döneme ilişkin bazı verilerden hareket edilerek kurulan şirketin küçük ölçekli olduğu tahmin edilebilir. Söz gelimi Millî Mücadele'nin devam ettiği günlerde, Anadolu'daki sanayi yapılarını ortaya çıkarmak için yapılan bir sayıma göre, 1921 yılında Anadolu'da imalat sanayiinde 76,213 işçinin çalıştığı 33,162 işyeri bulunmaktadır. Bu sınıai yapı içinde 35,316 işçi ve 20,057 işyeri ile mensucat sanayii başı çekmektedir. Bir diğer ifade ile imalat sanayiinde işyerlerinin yaklaşık olarak % 60,5'i ve işçilerin % 46,3'ü mensucat sanayiinde bulunmaktadır (İlgen, 2008, ss. 26-27). Bu sanayi dalında Ankara'da 302 işyeri ve 440 işçi ve bunlara bağlı olarak 2,100 aile bulunmaktadır. 4 işyeri ve 4 işçi halıkilim, 12 işyeri ve 12 işçi ile 50 aile bezcilik, 286 işyeri ve 424 işçi ile 2050 aile dokumacılık alanında çalışmaktadır (İlgen, 2008, ss. 82-85). Bu veriler Ankara'da "önemli" büyüklükte bir mensucat kuruluşunun olmadığını göstermektedir.

Mevcut verilerden hareketle kurulan şirketin de oldukça küçük olduğu, kurulan şirkette işlerin önemli bir bölümünün İstanoslu Ermeni ustalar tarafından gerçekleştirildiği düşünülebilir. Bu kanıyı kuvvetlendirici bir veri Büyük Millet Meclisi'nde yapılan tartışmalardır.

Büyük Millet Meclisi'nin 1 Ocak 1337 [1921] tarihli oturumunda subay ve memurların elbiselerinin yerli kumaştan dikilmesi hususunda verilen kanun teklifinin görüşülmesi

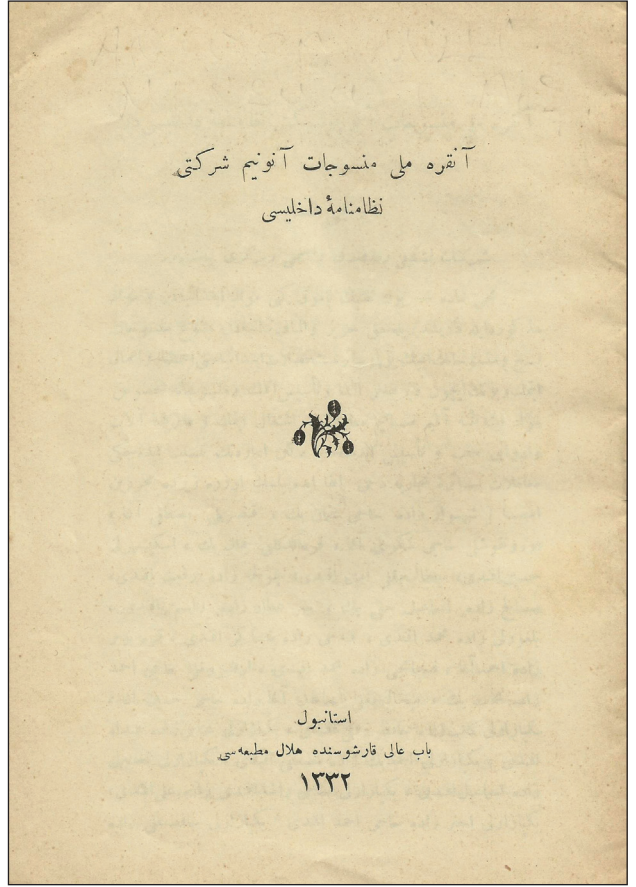

Şekil 1. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin mührü ve kuruluş tarihi.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi Nizâmname-i Dâhilisi (1332 [1916]), s. 16.

sırasında söz alan Karesi [Balıkesir] Milletvekili Hasan Basri [Çantay] şunları söylemiştir:

...bilhassa mensucat şirketlerini daha fazla himaye etmeliyiz. Meselâ Ankara'da da bir millî mensucat şirketi vardır ki, topalıktan hâlâ kurtulamıyor. Geçenlerde ziyarete gittim. Bakdım ki, tezgâh başında bulunan ustaların hepsi hiristiyanıdır. Ankara'da çıkan bir takım örmeler var, bir takım güzel şeyler yapıyor. Fakat bunların hepsi maalesef hiristiyan elindedir. Müslümanlar şimdiye kadar Ankara'nın kıymetini daha ziyade artıran, mesela "sof" işleri vardır ki; bu işlerde bile müslümanlar kendi haklarını, kendi kârlarını hiristiyanlara kaptırmışlardır. Softan sonra diğer iş ve işlemlerden hiristiyanlar müslümanlara nispeten çok fazla temettü ile para kazanıyorlar. Bu,

Şekil 2. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin kuruluş nizamnamesi.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi Nizâmname-i Dâhilisi (1332 [1916]), s. 1.

Ankara için zuldür ve ayıptır. Kanun yapmaktan ziyade bilhassa memleket münevveranının millî cemiyetler ve millî şirketler ile mensucat ve mamulâtı dahiliyemizin terakkisine çalışması lâzımdır (TBMM, 1337, s. 106).

Kanun teklifinin görüşmeleri sırasında söz alan Amasya mebusu ve Nafia Vekili Ömer Lütfi [Yasan] Bey, ihtiyaç duyulan maddelerin daha pahalı olsa bile yurt içinden teminini desteklediğini, ancak, belirli bir kaliteyi tutturmanın da önemli olduğunu vurgulamıştır. Örnek olarak Ankara Millî Mensucat Şirketi'nin ürünlerini göstermiştir:

...Bendeniz ... pahalı olsun, dâhilden alınsın prensipini tamamen takip etmek istedim, çünkü; Avrupa'dan, İstanbul'dan vesair yerlerden lâzım olan şeyleri alıp alamıyacağımıza ve bunun devam edip edemeyeceğine

emin değildim. İlk evvelâ gözümün önüne Ankara Millî Mensucat Şirketi çarptı. Bunları gördüm, sof yapıyordu. Bunlarla görüştüm, 'yün kumaş yapabiliriz' dediler. Bir nümune getirdiler. Pazarlık ettik, münâkasa [eksiltme] falan yapmadan. Çünkü karşımızda rakip falan yoktu. Müdafaa Millîye Vekili'nin yanında münâkasa yapıldı, almağa başladık. İlk çıkarıldığı kumaşlar nümuneye katiyen gayri muvafik. Bakınız günahlarımızı arz ediyorum size: Hattâ alınırken ambarda bulundum. Parmağımı kumaşa soktum, kumaştan çıktı. Malûmu âliniz ipi sağlam fakat dingi [dokumada atkının sıkıştırılması] yapılmadığı için seyrekir.... Fakat biz meyus olmadık efendiler. Şirkete lâzım olan ihtaratı yapmakla beraber kumaş almağa devam ettik ve askerimize geydirdik....

...Sonra Konya'da bir pazarlığa giriştik, dink de verdik, sağlam ve güzel kumaşlar imal edildi.... Buradaki kumaşı da dinklettirmek için İzmit fabrikasını İngilizler bombardıman ettiği zaman oraya iki memuru mahsus gönderdim. Oradan iki tane dink makinesi getirildi. Biri şirkete bırakılacaktı ki, dink yapılınsın diye. Fakat zannederim hâlâ yapamadılar.... Dink yapılmaz bir şey değildir. Yapılabilir. Bu şirket bize günde âzamî mesai ile 300 arşın kumaş verebilirdi. Altı arşından bir kat elbise olmak üzere yevmiye 50 adet elbise çıkıyor.... Zannederim şimdiye kadar imal edilen kumaş 20 bin arşını geçmemiştir (TBMM, 1337, s. 109).

Elde herhangi bir veri bulunmamakla birlikte, şirketin 1921-1922 yıllarında faaliyetlerine son verdiği düşünülebilir. Çünkü şirket, Cumhuriyet'in ilanından bir süre önce yapılan İzmir İktisat Kongresi sırasında düzenlenen sergide yer almamıştır (Türkiye İktisat Kongresi/1923-İzmir, 1971, ss. 220-230).

Dr. Muslihiddin Safvet tarafından yazılan ve 1925 yılında yayımlanan bir kitapta da Ankara "vilayet[i] dahilinde beş fabrika" bulunduğu belirtilmekte, ancak Ankara Millî Mensucat A.Ş.'den söz edilmemektedir (Muslihiddin Safvet, 2009, s. 41).

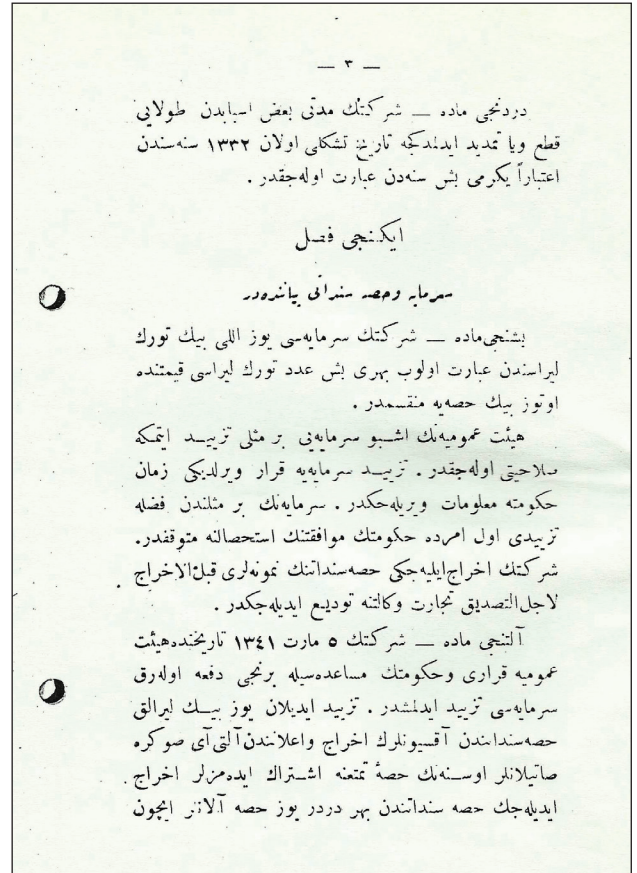
Yönetim Değişimi

Şirketin faaliyetlerinin başarısız olması sonucu Millî Mücadele'nin öncü kadrosunda yer alan Ankara siyaset ve bürokrasisinin önde gelen bazı isimleri çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Yapılan çalışmaların sonucunda 5 Mart 1341 [1925] tarihinde heyet-i umumiye kararı ile şirketin sermayesi 150.000 TL. olarak belirlenmiş, Mayıs 1341 [1925]

tarihinde de yeni bir nizamname hazırlanmıştır (Ek 2). Bu nizamnamede şirketin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına tabi olduğu belirtilmiştir (Şekil 3). Daha sonra da 8 Eylül 1341 [1925] tarihinde bu yeni nizamnameye uygun olarak beş yıl süre ile görev yapacak yeni bir yönetim seçilmiştir.

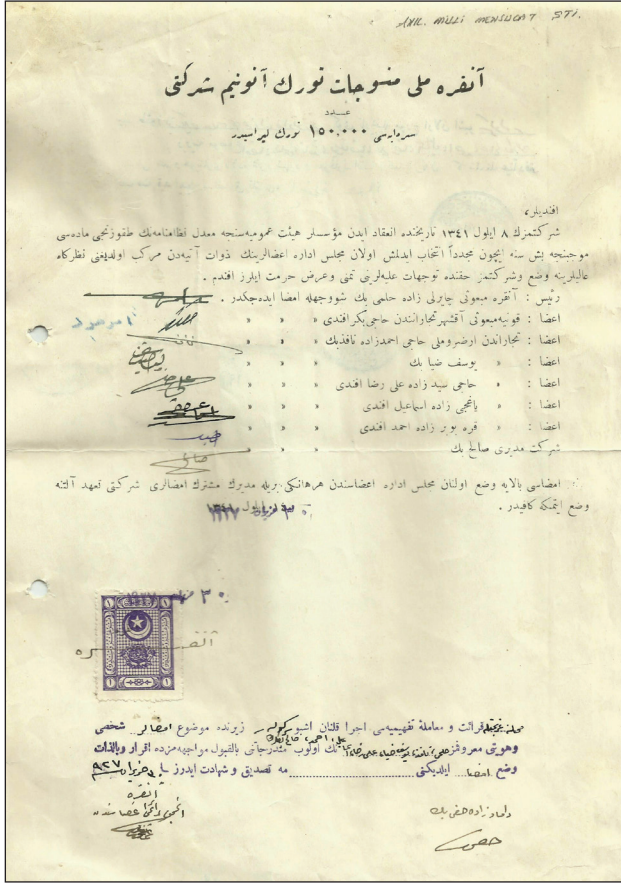
Şirkete ait 30 Haziran 1927 tarihli bir belgedeki bilgilere göre beş yıl süre ile seçilmiş olan yönetim kurulu üyeleri² şunlardır: Reis: Ankara mebusu Çayırızâde Hilmi Bey, azalar: Konya mebusu Akşehir tüccarânından Hacı Bekir Efendi, tüccarândan Erzurumlu Hacı Ahmedzâde Nâfiz Bey, tüccarândan Yusuf Ziya Bey, tüccarândan Hacı Seyyidzâde Ali Rıza Efendi, tüccarândan Yağcızâde İsmail Efendi, tüccarândan Karabüberzâde Ahmet Efendi. Yine aynı belgeye göre şirket müdürü Salih Bey'dir (Şekil 4).

Bu listeye göre, eski yöneticilerden Karabüberzâde Ahmet Efendi ve Yağcızâde İsmail Efendi yeni yönetime

Şekil 3. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin 1925 tarihli nizamnamesi.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi Nizamname-i Dâhilisi (1341 [1925]), s. 3.

Şekil 4. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin 1925 yılında seçilmiş olan meclis-i idare azaları ve imzalarını gösteren belge (Belge iki sayfadır).

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi, 1925.

tekrar seçilmiştir. Dikkati çeken bir diğer husus da Millî Mücadele'nin sıcak savaş döneminin bitişinin hemen ardından kurulan Türkiye Millî İthalat ve İhracat Anonim Şirketi'nin önde gelen ortaklarından eski İttihatçı Erzurumlu Nafiz Bey'in yönetim kurulunda yer almasıdır (İlkin, 1971, s. 229).

1927 ortasında yapılan "heyet-i umumiye" toplantısında şirketin sermayesinin 300,000 TL.'ye yükseltilmesi kararlaştırılmıştır. Bu konu ile ilgili olarak yapılan toplantının "zabıtnâme sureti" (Şekil 5) şu şekildedir:

Ankara Millî Mensucat Türk Anonim Şirketi'nin heyet-i umumiyesi 20 Haziran 1927 tarihinde evvelce ekseriyet hâsıl olmamasına mebnî ikinci defa olarak şirketin Ankara'da Karaoğlan Caddesi'nde şirketin merkez-i idaresinde toplanmıştır.

Heyet-i umumiyede Ticaret Vekâlet-i Celîlesi nâmına komiser sıfatıyla Ticaret Vekâleti Hariciye Şubesi Müdürü Halil Midhat Bey hazır bulunmuştur. Makam-ı riyaset(e) Meclis-i İdare Reisi Ankara mebusu Çayırılızâde Hilmi Bey, vazife-i kitâbete Sanayi ve Maadin Bankası Ankara şubesi merkez müdürü Asım Süreyya [İloğlu] Bey intihâb olunmuştur. Ârânın [oyların] tasnifine Fikri ve Rıza beyler memur edilmişlerdir.

Maliye Vekâlet-i Celîlesi, muâmelat-ı nakdiye müdür muavini Fikri Bey tarafından temsil olunmuştur. Evvela meclis-i idare ve murâkıp raporları kıraat ve aynen kabul olunarak şirketin 1926-1927 senesi bilançosu tasdik ve meclis-i idaresi ibrâ olunmuştur. 1927 senesi için şirket murâkıplığına senevî yüz lira ücret ile Sanayi ve Maadin Bankası Ankara merkezi muhasebecisi

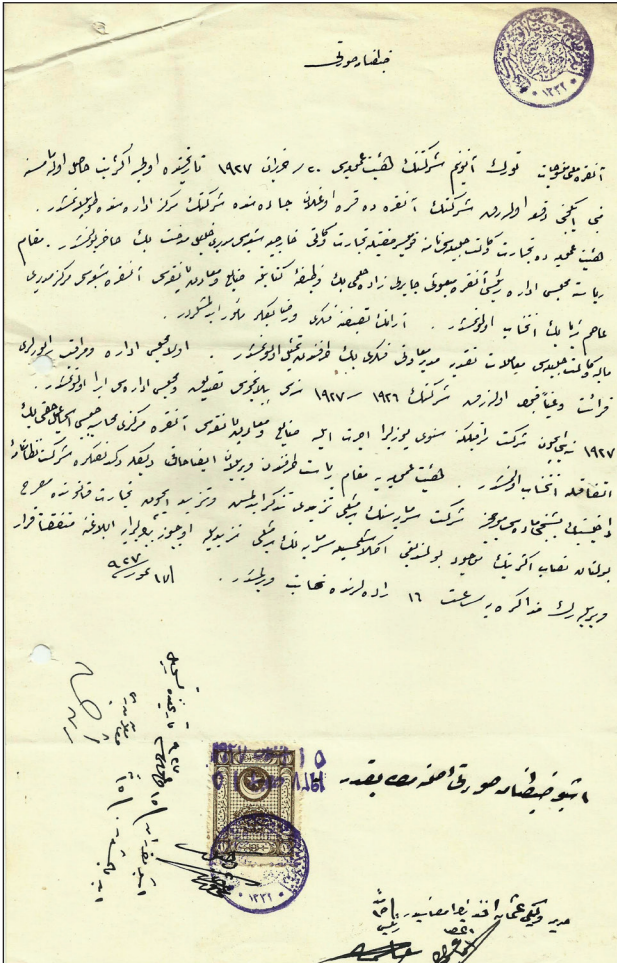
İsmail Hakkı Bey ittifakla intihâb olunmuştur. Heyet-i umumiyyeye makam-ı riyâset tarafından verilen izâhatı dinledikten sonra şirket nizamnâme-i dahilisinin beşinci maddesi mucibince şirket sermâyesinin bir misli tezyîdi [arttırılması] tezekkür edilmiş ve tezyîd için Ticaret Kanunu'nda musarrah bulunan nisâb-ı ekseriyetin mevcut bulunduğu anlaşılmasıyla sermâyenin bir misli tezyîdiyle üç yüz bin liraya iblâğına müttefikân karar verilerek müzâkereye... nihayet verilmiştir. 17 Temmuz 927”.

Heyet-i Umumiye toplantısında alınan bu kararın “Ticaret Vekâlet-i Celîlesi” tarafından uygun bulunduğu 15 Ağustos 1927 tarihinde Şirket Meclis-i İdare Reisi imzalı bir yazı ile Ankara Ticaret ve Sanayi Odası'na bildirilmiştir (Şekil 6).

1927 tarihli bir belgeye göre de şirketin idare merkezi Hükûmet Caddesi semtinde Tûlice mahallesinde Karaoğlan sokağında bulunan Şişkozâde Hanı'nın ikinci katındadır ve şirket Ankara Ticaret Odası'na 43 sicil numarası ile kayıtlıdır (Şekil 7).

Bu dönemde fabrika Sarı Kışla yakınlarında 41 dönümü aşan bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Kârgir olarak inşa edilen fabrikanın çatısı çinko ile kaplıdır ve günde 150-200 metre kumaş üretilmektedir (“Ankara'da Zafer Caddesinde,” 1929, 10 Ağustos).

Şirketin yeni dönemindeki yapısı hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Ancak, Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılmasından hemen önce 1927 yılında yapılan sanayi sayımına göre Türkiye'de toplam 65,245 sanayi kuruluşu

Şekil 5. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin sermayesinin artırılmasına ait zabıtname.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi, 1927a.

Şekil 6. Sermaye artışını Ankara Sanayi ve Ticaret Odası Riyâset-i Âliyyesi'ne bildiren yazı.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi, 1927b.

Şekil 7. Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi'nin adresini bildiren 1927 tarihli belge (Belge iki sayfadır.)

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Türk Anonim Şirketi ticari unvan tescil formu, 1927, 27 Haziran.

bulunmakta; bu kuruluşlarda 256,855 kişi çalışmaktadır. İşyerlerinin %14,34'ünü oluşturan 9,353 şirket ile işçilerin % 18,70'ini oluşturan 48,025 kişi dokuma sanayii alanında faaliyet göstermektedir. Ankara'da ise dokuma sanayiinde 132 işletmede 378 kişi çalışmaktadır. Ankara'daki işyerlerinin 50'sinde bir kişi, 12'sinde bir kişi ve aile efradı, 44'ünde 2-3 kişi, 14'ünde 4-5 kişi, 8'inde 6-10 kişi, 3'ünde 11-20 kişi ve birinde 51-100 kişi istihdam edilmektedir. Çok büyük olasılıkla 51-100 işçi çalıştıran işyeri Ankara Millî Mensucat Türk Anonim Şirketi'dir (Sanayi Sayımı, 1969, ss. 9, 34, 48).

Şirketin Kapanması ve Tasfiyesi

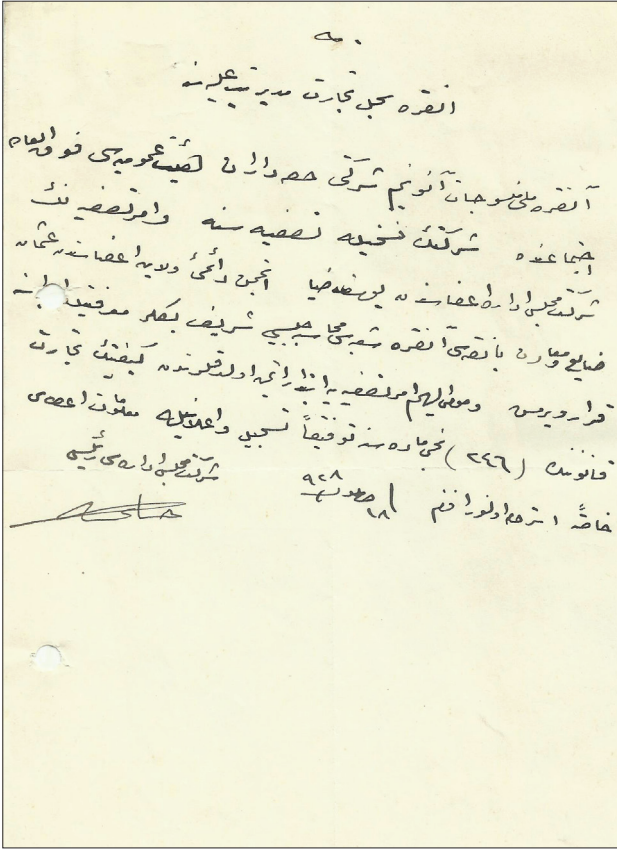
Büyük olasılıkla şirket, sermaye artırımını sonrasında hisse-lerini özel kişilere satamamış ve 1927 yılı ortalarında mali olarak zor duruma düşmüş, bir çözüm olarak Sanayi ve Maadin Bankası 23.000 TL. tutarında hisse satın alarak şirkete ortak olmuştur (Öztürk & Yıldırım, 2009, s. 161'de

aktarıldığı gibi). Ne var ki bu durum şirketin mali yapısında beklenen iyileşmeyi sağlayamamış ve "hissedârân heyet-i umumiyesi"nin 1928 ortalarında yaptığı "fevkalâde ictima"da şirketin feshi ve tasfiyesi kararı almıştır. Antet-siz bir kâğıda şirket meclis-i idaresi reisi imzasıyla Ankara Sicill-i Ticaret Müdüriyet-i Âliyyesi'ne yazılan bu kararda (Şekil 8):

"Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi hissedârân heyet-i umumiyesi fevkalâde ictimâında şirketin feshiyle tasfiyesine ve emr-i tasfiyenin şirket meclis-i idare azasından Yusuf Ziya, encümen-i dâimî-i vilayet azasından Osman, Sanayi ve Maadin Bankası Ankara şubesi muhasebecisi Şerif beyler marifetiyle icrasına karar verilmiş ve mûmâileyhüm emr-i tasfiyeye ibtidâr etmiş olduklarından keyfiyet Ticaret Kanunu'nun 246. maddesine tevfiân tescil ve ilânıyla malûmât itâsı hasseten istirhâm olunur efendim. 18 Haziran [1]928"

denilmektedir.

Şekil 8. Şirketin feshini bildiren belge.

Kaynak: Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi, 1928, 18 Haziran.

Bu tasfiye kararından sonra tesisin satılması için çalışmalara başlanılmıştır. 1929 yılı ortalarında tasfiye memurluğu, fabrikanın 150.000 TL. muhammen bedel ile satışı için ilanlar vermiştir (“Ankara’da Zafer Caddesinde,” 1929, 10 Ağustos). Ancak, bu girişimden sonuç alınması üzerine Ankara Mensucat Fabrikası, Mayıs 1930’da Türkiye İş Bankası’na devredilmiştir (Bayar, 1939, s. 190; Kocabaşoğlu, Sak, Sönmez, Erkal, Gökmen, Şeker ve Uluğtekin, 2001, s. 296). Banka, fabrikada esaslı bir tamirat yapılmasını kararlaştırmış ve yeni makineler satın almıştır (“Ankara Mensucat Fabrikası İş Bankası’na Devredildi,” 1930, 14 Mayıs). Yapılan çalışmalar sonucu fabrika Temmuz 1930 ortalarında faaliyete geçirilmiştir (“Ankara Millî Mensucat Fabrikası İslah Edildi,” 1930, 27 Temmuz). Tesisin, Türkiye İş Bankası tarafından yeniden faaliyete geçirilmesi sürecinde eski şirket tasfiye edilmiş ve “beher 5 lira-lık hisse sahiplerine 37 kuruş tevzi edil[miştir]” (“Mefsuha Ankara Millî Mensucat Şirketi,” 1930, 13 Ağustos). Bütün

bu gelişmelere rağmen 1934 yılında “Ankara Millî Mensucat yılda azami 50.000 metre imalat kabiliyeti ile mensucat sanayimiz arasında küçük bir mevki işgal ediyordu” (“Yüniş yünlü kumaş,” 1934, 20 Nisan).

Sonuç

1916 sonunda kurulan Ankara Millî Mensucat Fabrikası A. Ş., özellikle Millî Mücadele yıllarında kendisine verilen desteklere rağmen üretimde belirli bir kaliteyi tutturamamış ve faaliyetine ara vermiştir. 1925’te kamu yönetiminin üst düzeyinde görev alan bazı kişilerin yönetimi ele alarak yeni bir yapılanmaya gitmesine rağmen işletmenin varlığını sürdürebilmesi için gerekli nitelikte üretim gerçekleştirilememiş, sermaye artışına ortaklardan yeterli katılım olmamış ve bir kamu bankası ortak olarak maddi destek sağlamasına rağmen şirket/fabrika 1928’de kapanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda fabrika 1930’da Türkiye İş Bankası tarafından, bir anlamda, “mecburen” satın alınarak “Yün-İş”e dönüştürülmüştür. Fabrikanın “serencamı”nın bundan sonrası ise başka bir hikâyedir.

Ek 1

1916 Nizamnamesi

Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi Nizamnâme-i Dahilisidir

Birinci Fesil

Şirketin Teşkili ve Maksudı ve İsmi ve Merkezi Beyanındadır

Birinci Madde- Yün, tiftik, pamuk gibi mevadd-ı ibtidaiyeden ve mevadd-ı mezkure ile karıştırılacak harir ve elyaf-ı nebatiyeden mütenevvi mensucat nesc ve mensucatin ipek veya sair müstahsalat-ı ibtidaiyesini ihzâr ve imal etmek ve bunun için fabrikalar inşâ ve tesis eylemek ve mensucata mahsus mevadd-ı ibtidaiye alım satım muamelatıyla iştilal etmek ve fabrika âlât ve edevatı celb ve tesis edilinceye değin idarenin tensip edeceği muamelatı saire-i ticarîye dahi ifa edebilmek üzere zirde muharririn imza Şehsüvarzâde Hacı Osman Bey, Kayserili Mustafa Ağa, Urunkuşlu Hacı Şükrü Ağa, Karagedikli Cemal Bey, Eskişehirli Hüseyin Efendi, Mihalıçıklı Emin Efendi, Çulhazâde Rifat Efendi, Salihzâde İsmail Hakkı Bey, Ser Attarzâde Rasim Efendi, Bulgurluzâde Mehmed Efendi, Kınacızâde Şakir Efendi, Karabüberzâde Ahmet Ağa, Fincancızâde Mehmet Efendi, Erzurumlu Hacı Ahmetzâde Necip Bey, Mihalıçıklı İsmail Ağazâde Hacı Hüseyin Ağa, Beypazarlı Katıpzâde Hafız Rifkî Efendi,

Beypazarlı Abbaszâde Abdullah Efendi, Beypazarlı Ahmet Beyzâde Mustafa Efendi, Beypazarlı Kasabalızâde İsmail Efendi, Beypazarlı Hacı Raşid Efendizâde Ali Efendi, Beypazarlı Ecberzâde Hacı Ahmet Efendi, Beypazarlı Hafız Alizâde Hafız Hüseyin Efendi, Beypazarlı Siphahizâde Hacı Ömer Efendi, Beypazarlı Damatzâde Hakkı Efendi, Beypazarlı Attarlar Kahyasızâde Hafız Şevki Efendi, Beypazarlı Süleyman Beyzâde Mustafa Efendi, Ayaşlı Fettullahzâde Fuad Bey, Ayaşlı Mavizâde Ahmed Ağa, Yağcızâde İsmail Efendi ile tertip ve ihracı bervechi âti kararlaştırılan hisseler eshabı beyninde bir Osmanlı Anonim Şirketi teşkil olunmuştur.

İkinci Madde- Şirketin ünvanı [Ankara Milli Mensucat Şirketi] olacak ve tabiyeti itibariyle bilcümle muamele hakkında Devlet-i Osmaniye'nin kavanin ve nizamat-ı hazıra ve müstakbelesi tatbik edilecektir.

Üçüncü Madde- Şirketin merkezi Ankara şehri olacak, memalik-i Osmaniye'nin sâir bir mahallinde veya memalik-i ecnebiyede dahi şubeleri bulunabilecektir.

Dördüncü Madde- Şirketin müddeti bazı esbabdan dolayı kati veya temdid edilmedikçe yirmibeş seneden ibaret olacaktır.

İkinci Fasıll

Sermaye ve Hisse Senedatı Beyanındadır

Beşinci Madde- Şirketin sermayesi ellibin lira-yı Osmanî'den ibaret olup beheri beş aded Osmanlı lirası kıymetinde onbin hisseye münkasemdir. Heyet-i umumiyenin işbu sermayeyi bir misli tezyid etmeğe salahiyeti olacaktır. Tezyid-i sermayeye karar verildiği zaman hükümete malûmat verilecektir. Sermayenin bir mislinden fazla tezyidi evvel emirde hükümetin muvafakatının istihsaline mütevakıftır. Şirketin ihraç eyleyeceği hisse senedatının numuneleri kablel ihraç lacel'üt tasdik ticaret nezaretine tevdi edilecektir.

Altıncı Madde- Şirket sermayesinin tamamı imza ve yüzde onu istihsal alındıktan sonra suret-i katıada teşekkül etmiş addolunacak ve hissedar yazılanlara tediye ettikleri tekasıtı mübeyyin muvakkat senedat verilecek ve sermayenin nısfının tediyesinde eshabı yedinde bulunan senedat-ı muvakkate senedat-ı asliyeye tahvil edilecektir. Şirketin hisse senedatı lisan-ı resmi-i Osmanî ile yazılacaktır.

Sermayenin ilk taksidin tediyesinden sonra kalacak miktarı şirketin ihtiyacatına göre muksaten veya defaten meclis-i idarenin kararıyla Ankara ve Dersaadet ve sair

lazım gelen mahallerde elsine-i muhtelefedeki çıkan resmi ve gayri resmi bazı gazetelerle laakal otuz gün evvel ilan olunarak mutalebe olunacaktır.

Yedinci Madde- Hissedarandan biri malik olduğu bir veya müteaddit hisse senedini meclis-i idarenin muvafakatını istihsal etmeksizin ahire fûruht ve hibe edemez. Meclis-i idarenin inzimam-ı muvafakatıyla satıldığı veya hibe edildiği takdirde sahib-i cedidinin nâmı ve hisse senedinin numerosu defter-i mahsusuna meşruhat-ı lazımesiyile kayd ve meclis-i idare reisiyle azasından iki zat tarafından tasdik olunacak ve senedin zahirine de kezâ reis ve azaların imzaları tahtında meşruhat verilecektir.

Vefat eden hissedarın malik olduğu hisse senetlerinin varislere intikal muamelesi usulen istihsal kılınacak ilam-ı şer'i üzerine icra olunur ve hisse bedelinin nısfı tediye olununcaya değin verilen senedat-ı mevkute eshabının ismine muharrer olacak ve bedelinin yüzde onu tediye edilmedikçe kabil-i havale ve fûruht olamayacaktır.

Senedat bedellerinin nısfı tediye olunduktan sonra verilecek senedat-ı asliye dahi nama muharrer ve Osmanlılara münhasır bulunacaktır.

Sekizinci Madde- Hissi senetleri şirket nazarında kabil-i inkısam değildir ve şirket her hisse için bir sahip tanır. Bir hissedarın varis veya dayinleri hiçbir veçhile ile şirketin emval ve emlakinin taht-ı hicze vazını talep ve şirketin umur-ı idaresine müdahale edemezler. Ve istifa hukuk için şirketin muhasebe defteri ile heyet-i umumiyenin kararlarını kabule mecburdurlar.

Dokuzuncu Madde- Evkat-ı muayenede tekasıtı tediye olunmayan hissi senedatının sahiplerinden tehirat-ı vakıadan dolayı ihtar-ı keyfiyete hacet kalmaksızın taksitin hulûlü gününden itibaren senevi yüzde dokuz hesabıyla faiz ahz olunacaktır.

Onuncu Madde- Şirketin taksitleri vaktiyle tediye edilmeyen senedat eshabı aleyhine ikame-i dava etmeğe ve hisseleri dahi satmağa salahiyeti olacaktır. Ve bu makule satılması lazım gelen hisse senedatının numeroları gazeteler marifetiyle neşir ve ilan olunarak tarih-i ilandan onbeş gün sonra şirket hiçbir güne ihtara ve muamelât-ı adliyeye mecbur olmamak ve zarar ve ziyanı sahibe ait olmak üzere şirketin merkezi olan Ankara şehrinde müzayede tarikiyle hisseleri sattırılacaktır. Bu veçhile fûruht olunan senedat iptal olunacak ve müşterilere eski senetlerin numerolarını hâvi olmak üzere yeni senedat itâ kılınacaktır. Satılan senedin esmân hasılası hissedarın şirkete olan deynine hasr ve

tahsis olunur. Ve noksanı andan talep olunacağı gibi fazlası var ise ana itâ olunur.

Üçüncü Fasl

Şirketin Umur-ı Dahiliyesi Beyanındadır

On Birinci Madde- Şirketin umur ve mesâlihi heyet-i umumiye tarafından mensub yedi azadan mürekkep bir meclis-i idareye ihale olunur. Ve şu kadar ki ilk üç sene müddet için teşkil olunacak meclis-i idare âzâsı müesseseler tarafından tayin olunacaktır.

On İkinci Madde- Üç sene müddet için tayin olunan azanın müddet-i memuriyetleri hitam bulduktan sonra meclis-i idareye intihap olunacak azanın ilk teceddütünde kura ile andan sonra kıdem itibariyle her sene üç aza çıkarılarak yerlerine aheri intihab ve tayin kılınacaktır. Şu kadar ki çıkan azanın tekrar intihabı câiz olacaktır.

On Üçüncü Madde- Meclis-i idarenin içtimaı icab-ı maslahata tabi olacak ise de ayda iki defa şirketin merkezinde toplanması labeddir. Müzaketâtın muteber olması lâakal nısfından bir ziyade azanın bizzat huzuruna menuttur. Meclis-i idarenin kararı hazır bulunan azanın ekseriyet-i ârâsıyla muteber olur. Tesavi-i âzâ vukuunda keyfiyet-i içtima âtiye talik edilir. Ve anda dahi tesavi-i ârâ vuku bulursa hevzubahis olan teklif red olunur.

On Dördüncü Madde- Meclis-i idarenin müzakeratı zabıt defterine kayd olunur. Ve zîri reis ile hazır-ı bi'l meclis bulunan aza tarafından imza edilir. Zaptın sureti veya bir fikra-i mahrucesi muteber olmak için reis veya vekili tarafından imza olunmak lazım gelir.

On Beşinci Madde- İdare meclisi azasından her biri şirketin yüz hisse senedatına malik olması lazım gelir. Senedat-ı mezbure şirketin sandığına tevdi olunacak ve müddeti-i memuriyetleri zarfında satılamayacaktır.

On Altıncı Madde- Meclis-i idare azasından bir veya birkaçının vefatı veya istifası vukuundan veya sâir bir sebepten dolayı bir veya birkaç aza yeri münhal kalırsa meclis-i idare onların yerine muvakkaten aza tayin eyleyerek ve intihabı kat'i gelecek heyet-i umumiye tarafından icra olunacaktır. Bunların üzerine fûruhtu caiz olmadığını mübeyyin bir damga vurulacaktır.

On Yedinci Madde- Meclis-i idare her sene içlerinden birisini rey-i hâfi ile bir reis intihab eder. Ve reisin gıyabında vekâlet etmek üzere azadan birini tayin eder.

On Sekizinci Madde- Azadan memalik-i ecnebiyede ika-

met edenler veya muvakkaten gaybubet edenler esma-yı müzâkeratta kendilerine vekalet etmek üzere refiklerinden azadan birini tayin edebilirler. Şu kadar ki vekalet edecek azanın kendi rey-i dahil olduğu halde ikiden ziyade rey-i olamayacaktır.

On Dokuzuncu Madde- Meclis-i idare şirketin ve emvalinin idaresi için iktidar-ı tamı ve hatta sulh olmak ve hükm-ü tayin etmek salahiyetine dahi maliktir. Ve heyet-i umumiyeye arz olunacak hesabatı tayin ile tevzi olunacak temettuatın miktarını teklif eder. Meclis-i idarinin reisi gerek müddei ve gerek müdde-i aleyh sıfatıyla huzur-ı mehakimde bizzat veya bi'l vekale şirket namına müdafada bulunur.

Yirminci Madde- Meclis-i idare mevadd-ı mahsusa ve bir müddet-i muayyene için hâiz olduğu iktidarı kısmen veyahut tamamen azasından bir veya birkaç zata vekalet-i mahsusa ihale edeceği misüllü mesâlih-i cariyenin rûyet ve tesviyesi için hariçten dahi bir veya birkaç zata tevkil eyleyebilir.

Yirmi Birinci Madde- Meclis-i idare azası hasılat-ı safiyeden kendilerine tahsis kılınacak hissedenden başka mecliste hazır bulunacakları günler için hissedârân heyet-i umumiyesince takdir ve tayin edilecek bir ücret dahi ahz edeceklerdir.

Dördüncü Fasl

Hey'et-i Umumiye Beyanındadır

Yirmi İkinci Madde- Suret-i muntazamada akd-ı içtima eden heyet-i umumiye umumi hissedaranın heyet-i mecmuası makamında bulunur.

Yirmi Üçüncü Madde- Heyet-i umumiye her sene Mayıs'ı zarfında şirketin merkezinde suret-i adiyede akd-ı içtima eder. Bundan başka meclis-i idare icab eyledikçe suret-i fevkaladede olarak heyet-i umumiyeyi davet edebilir. Her sene heyet-i umumiyenin içtima-ı nihayet yirmi gün akdem tahriren Ticaret nezaretine ihbar olunacak ve heyet-i mezkurede canib-i nezaretten bir komiser hazır bulundurabilecektir.

Meclis-i idare ve müfettiş raporlarıyla senelik bilanço-dan ve heyet-i umumiye zabıtnamelerinden ve heyet-i mezkurede hazır bulunan hissedaranın esâmi ve miktar-ı hisselerini mübeyyin cedvellere dörder nüshası Ticaret Nezaretine gönderilecektir.

Yirmi Dördüncü Madde- Heyet-i umumiye vekaleten veya asaleten laakal yirmi hisseye malik olan hissedarandan

mürekkep olacaktır. Heyet-i umumiye gerek asaleten ve gerek vekâleten hazır bulunan hissedarın her yirmi hisse için bir rey olacak ve şu kadar ki her bir hissedarın beşten ziyade rey olamayacaktır.

Yirmi Beşinci Madde- Davetnameler yevm-i içtimadan laakal bir mâh evvel altıncı maddede beyan edildiği vechile gazetelerle ilan kılınacaktır.

Yirmi Altıncı Madde- Heyet-i umumiye gerek asaleten ve gerek vekaleten şirket sermayesinin bir rubına müsavi hisse senedatına malik hissedarlar hazır bulunur ise teşekkül etmiş addolunur. Heyet-i umumiye hazır bulunacak hissedarın mutasarrıf oldukları hisseler salif-üz-zıkr bir rubına müsavi olup olmadığı anlaşılacak üzere hisse senetlerini on gün zarfında meclis-i idare tarafından irâe olunacak mahalle teslim etmeleri davetnamelerde ihtar olunacaktır. İş bu heyet-i umumiyenin defa-i evveli içtimasında hazır bulunan hissedarın asaleten ve vekâleten hamil oldukları hisse senedatının miktarı derece-i kifayede olmadığı halde heyet-i umumiye ikinci defa olarak içtima davet edilir.

İşbu ikinci içtimada hazır bulunan hissedar hisselerinin miktarı ne olursa olsun birinci içtimada müzakere olunmasına karar verilmiş olan hususat hakkında icra-yı müzakerat edeceklerdir. Ve bu vechile cereyan eden müzakerat mer'i ve muteber olacaktır. Birinci içtima ile ikinci içtima beynindeki müddet yirmi günden dün ve bir mahdan efsun olmayacak ve ikinci içtimanın davetnameleri on gün evvel ilan olunacaktır.

Yirmi Yedinci Madde- Heyet-i umumiye meclis-i idare reisi riyaset eder ve reis mevcut olmadığı halde meclis-i idare azası içlerinden birini riyaset vekâletine intihab eylerler. Heyet-i umumiye hazır olup en ziyade hisseye malik olanlardan ikisi rey toplamak hizmetini ifa eder.

Heyet-i umumiye katip reisi rey toplamağa memur olanlar tarafından tayin olunur.

Yirmi Sekizinci Madde- Heyet-i umumiye müzakere olunan hususata ekseriyet-ara ile karar verilir. Müzakere olunacak mevaddın cedveli meclis-i idare tarafından tanzim edilir. İşbu cedvele dahil olacak mevadd meclis-i idarenin teklifatı ile hamil oldukları hisselerin bedeli şirket sermayesinin laakal yüzde beşine baliğ olan hissedar tarafından yevm-i içtimadan laakal on gün evvel vukubulacak teklifattan ibaret olacaktır.

İşbu cedvele dahil olmayan hususat heyet-i umumiyede müzakere olunamaz.

Yirmi Dokuzuncu Madde- Heyet-i umumiye bilcümle hesabâtın tedkiki için gerek hissedarandan ve gerek hariçten bir veya müteaddit müfettiş tayin eder.

Otuzuncu Madde- Beher sene akd-i içtima edecek olan heyet-i umumiye şirketin umur ve mesâlihine dâir her sene meclis-i idare tarafından takdim olunan layiha ile hesabata dair müfettiş tarafından verilen raporun kıraatini istima ve hesabâtı ledelmüzakere ya kabul veya red eder ve hisse-i temettuatı tayin eyler. Tebeddülü iktiza eden meclis-i idare azasının yerlerine diğerlerini nasb eder ve şirketin bilcümle umur ve hususâtı hakkında bilmüzakere karar-ı kat'i itâ ve meclis-i idarenin icab eylerse iktidarını tadil eyler. Fakat heyet-i umumiyede asaleten ve vekâleten şirket sermayesinin laakal sülûsanına müsavi hisseler eshabı mevcut olup bunların ekseriyet ârâsı hasıl olmadıkça sermayesinin tezyidine karar verilemez.

Otuz Birinci Madde- Heyet-i umumiyenin zabt olunan müzakeratı bir defter-i mahsusuna kayd ve ziri heyet-i umumiye reisi ile rey toplamağa memur olanlar ve katip tarafından imza edilir. Heyet-i umumiyenin her içtimasında hazır bulunan hissedarın esamisiyle ikametgahını ve her birinin hamil olduğu hisselerin miktarını mübeyyin bir cedvel tanzim ile mevcut olanlar tarafından imza edilip zabıt defterinin o günkü varakasına rabt ve talep vukunda alakadarana tebliğ olunur.

Otuz İkinci Madde- Lacel'ül-ihhtiyaç ibraz olunacak heyet-i umumiyenin zabıt sureti veya fikirat mahrecesi meclis-i idari reisi veya vekili tarafından imza edilir.

Otuz Üçüncü Madde- Heyeti umumiye tarafından işbu nizamname ahkâmına tevfiikan verilecek kararların kabulü kaybolan veya muhalif reyde bulunan hissedar için dahi mecburi'ül-icradır.

Beşinci Fasil

Hesabat-ı Seneviye ve Müfredat Defteri Beyanındadır

Otuz Dördüncü Madde- Şirketin sene-i maliyesi Mart ibtidasından beda ile Şubat'ın sonuncu günü hitam bulur. Fakat birinci sene-i maliye müstesna olarak şirketin suret-i katiyede teşkili tarihi ile o senenin Şubat'ının sonuncu günü beynindeki müddeti şamil olacaktır. Meclis-i idare her sene nihayetinde şirketin matlubat ve düyûnatını havi bir defteri-i umumî tanzim ve işbu defter ile muvazene defterini ve hesabât-ı heyet-i umumiyenin içtimandan kırk gün evvel müfettişlere irâe ve tebliğ edecek ve heyet-i umumiyenin hin-i içtimasında ana takdim edilecektir. Heyet-i

umumiyeye dahil olmak salahiyetini haiz olan her hissedar mezkur defterleri ve hesabı mütalea ve muayene edebilir.

Altıncı Fasl

Temettuatın Suret-i Taksimi Beyanıdır

Otuz Beşinci Madde- Şirketin temettuat-ı safiye-i seneviyesinden evvela bi'l-istisna hisselerin cümlesine faiz olarak bedeli tesviye edilmiş sermayenin yüzde beş itasına kifayet edecek meblağ ve saniyen ihtiyat akçesini teşkil etme üzere temettuat-ı mezburenin yüzde onu ifraz olunduktan sonra baki kalan kısmı suret-i atiyede taksim olunur.

Yüzde beşi müessesesine,
Yüzde beşi meclis-i idare azalarına,
Yüzde beşi şirket memurinine ikramiye,
Yüzde seksenbeşi umum hissedarlara.

Yedinci Fasl

İhtiyat Akçeleri

Otuz Altıncı Madde- İhtiyat akçesi otuz beşinci madde mucibince temettuat-ı seneviyeden müfrez mebalığın terakümünden teşekkül edecek ve mesarif-i fevkalade ve gayri melhuzaya karşılık tutulacak ve işbu akçenin miktarı şirket sermayesinin yüzde bir rubuna müsavi bir raddeye baliğ oldukça ihtiyat akçesi ifraz olunmayacaktır. Şu kadar ki ihtiyat akçesi sermayenin yüzde yirmi beşine baliğ olduktan sonra andan sarfiyat icrasıyla miktarı nisbet-i mezkureden aşağı düşerse tekrar temettuatın tevfiğin icrasına mübaşeret olunacaktır.

Otuz Yedinci Madde- Hasılat-ı seneviye hisse başına yüzde beş faiz veya hisse-i temettu itasına kifayet etmediği takdirde noksanı ihtiyat akçesinden ikmal edilecektir.

Otuz Sekizinci Madde- Şirketin inkiza-yı müddetinde bilcümle taahhütatı ifa olunduktan sonra ihtiyat akçesi kafe-i hissedaran beyninde taksim olunacaktır.

Sekizinci Fasl

Şirketin Temdid-i Müddet ve Feshi ve Kat-i Muamelatı Beyanıdır

Otuz Dokuzuncu Madde- Meclis-i idare her ne vakit ve her ne sebeble olursa olsun heyet-i umumiyeyi içtima davetle şirketin müddetinin temdidini veya kat'ı ile tasfiye-i muamelatını veyahut sair şirket ile birleşmesini teklif edebilir. Şu kadar ki temdid-i müddet edilmesi veya icab ederse şirketin sair şirket ile birleşmesi ve tahvilat ihracı ve işbu nizamnamenin tadili maddeleri her halde hükümet-i seniyyenin ruhsatına mütevakıftır.

Kırkıncı Madde- Meclis-i idare şirket sermayesinin nisfi zayı olduğu halde şirketin feshine veya devamına karar verilmek üzere heyet-i umumiye-i davet eder.

Kırk Birinci Madde- Şirketin müddeti münkaziye olduktan veya müddet-i tekml olmaksızın fesh olunduktan içtima eden heyet-i umumiye şirketin tasfiye-i muamelat ve hesabatına karar karar verecek ve tasfiye-i hesap için bir veya birkaç memur tayin edecektir. Heyet-i umumiye şirketin mevcut olduğu zamanlarda olduğu gibi tasfiye-i hesap esnasında dahi iktidar ve salahiyetini istimale devam edecektir. Tasfiye-i hesaba memur olanlar heyet-i umumiyenin kararı ve hükümet-i seniyyenin müsaadesiyle şirketi mefshuhenin hukuk ve senedat ve taahhütatını diğer bir şirkete veya aher bir kimseye devir veya ferağ edebileceklerdir.

Kırk İkinci Madde- İşbu faslın havi olduğu maddelerde gösterilen hususata karar vermek üzere suret-i fevkalade davet edilecek heyet-i umumiyede şirket sermayesinin laalkal nisfına müsavi hisse senedatını hamil hissedaran hazır olmadıkça cereyan edecek müzakerat makbul ve muteber olamaz.

Dokuzuncu Fasl

Mevadd-ı Müteferrika Beyanıdır

Kırk Üçüncü Madde- İşbu nizamname-i dahili suret-i şirketin teşkiline hükümetçe müsaade ita olunduktan sonra bir ay zarfında Dersaadet'te *Takvim-i Vekayi* ve diğer muteber gazete ile ve şirketin muamelatı veya şırabat-i idaresi bulunan yerlerde ceraid-i resmiye ve saire ile aynan veya icmalen neşrolunacağı gibi nizamname-i dahiliye de hükümetin müsaadesi ile vukubulacak her güne tadilat ve her senenin heyet-i umumiye mukarrararı ve senelik bilanço suretleri daha gerek Dersaadet ve gerek taşrada bervech-i muharrer ilân kılınacaktır.

Kırk Dördüncü Madde- Şirket ihraç edeceği hisselerle sahib-i kaydı zımında neşredebileceği tarifnamede evvela şirketin teşekkülünü ve müddetini, saniyen müessislerin esamisini, salisen sermayenin miktarını ve suret-i tezyidini, rabian temettuatın suret-i taksimini ve bu meyanda müessislere ve heyet-i idare azasına tahsis kılınacak mekadiri sarahaten derc ve beyan edecektir.

Kırk Beşinci Madde- Şirket işbu nizamnameyi tab ve temsil ettirerek talib olanlara ita eyleyeceği gibi elli nüshasını bir defaya mahsus olmak üzere Ticaret Nezaret'i'ne irsal edilecektir.

Kırk Altıncı Madde- Şirket istatistik idaresince ita kılınacak

numunesine tevfi kan her sene muamelatına ait bir istatistik cedvel tanzim ve nezarete takdim eyleyecektir.

28 Muharrem [1]335

12 Teşrinisani [1]332

Ek 2

1925 Nizamnamesi

Ankara Milli Mensucat Anonim Şirketi Nizamname-i Dahilisidir

Birinci Fası l

Şirketin Teşkil i ve Maksadı ve İsmi ve Merkezi Beyanındadır

Birinci Madde- Şirket yün tiftik pamuk gibi mevadd-ı ibtidaiyyeden ve mevadd-ı mezkure ile karıştırılacak harir ve elyaf-ı nebiyeden mütenevvi' mensucat-ı nesc ve mensucatın ipek boya ve sair müstahsalat-ı ibtidaiyyesini ihzar ve imal ve bunun için fabrikalar inşa ve tesis edeceği gibi mensucata mahsus mevadd-ı ibtidaiyye alım satım muamelatıyla iş tugal ve fabrikayı istihlakatı nisbetinde ve terakkiyat-ı hazıra ile mütenasip bir surette tevsi' ederek fabrikaya müteallik kaffe-i muamelat-ı ticariyede dahi bulunabilir.

İkinci Madde- Şirketin ünvanı [Ankara Milli Mensucat Şirketi] olup tabiyeti itibariyle bilcümle muamelatı Türkiye Cumhuriyeti kavanin ve nizam-ı hazıra ve müstakbelesine tabidir.

Üçüncü Madde- Şirketin merkezi Ankara şehri olacak memalik-i cumhuriyenin sair bir mahallinde veya memalik-i ecnebiyede dahi şubeleri bulunabilecektir.

Dördüncü Madde- Şirketin müddeti bazı esbabdan dolayı kati veya temdid edilmedikçe tarih-i teşkili olan 1332 senesinden itibaren 25 seneden ibaret olacaktır.

İkinci Fası l

Sermaye ve Hisse Senedatı Beyanındadır

Beşinci Madde- Şirketin sermayesi 150.000 Türk Lirasından ibaret olup beheri 5 adet Türk Lirası kıymetinde 30.000 hisseye münkasımdır.

Heyet-i umumiyenin işbu sermayeyi bir misli tezyid etmeye salahiyeti olacaktır. Tezyid-i sermayeye karar verildiği zaman hükümete malumat verilecektir. Sermayenin bir mislinden fazla tezyidi evvel emirde hükümetin muvafakatının istihsaline mütevakıftır. Şirketin ihraç eyleye-

ceği hisse senedatının numuneleri kabl el ihraç lacel'üd tasdik ticaret vekaletine tevdi edilecektir.

Altıncı Madde- Şirketin 5 Mart 1341 tarihinde heyet-i umumiye kararı ve hükümetin müsaadesiyle birinci defa olarak sermayesi tezyid edilmiştir. Tezyid edilen yüz bin liralık hisse senedinden aksiyonların ihraç ve ilanından altı ay sonra satılanlar o senenin hisse-i temettüüne iş tırak edemezler. İhraç edilecek hisse senedatından beher dörder yüz hisse alanlar için bir müessislik hissesi verilecektir. Eski müessisler hisselerini dört yüze iblağ etmek suretiyle müessislik hakkından müstefit olurlar. Dört yüzü ikmal etmedikleri takdirde hissedaran meyanında kalırlar. Müessislik hisseleri hisse senedatı misüllü veresiye intikal eyleyler. Üç sene sonra kabil-i bey' ve ferağdır.

Yedinci Madde- Hissedarlara senedat-ı asliye ile tebdil edilmek üzere muvakkat senet verilecektir. Hissedarandan biri malik olduğu bir veya müteaddid hisse senedini meclis-i idarenin muvaffakatini istihsal etmeksizin ahire füruht ve hibe eylemez meclis-i idarenin inzı mam-ı muvaffakatiyle satıldığı veya hibe edildiği takdirde sahib-i cedidinin namı ve hisse senedinin numarası defter-i mahsusuna meşruhat-ı lazimesiyle kayd ve meclis-i idare reisiyle azasından iki zat tarafından tasdik olunacak ve senedin zuhuru-nada keza reis ve azaların imzaları tahtında meşruhat verilecektir.

Vefat eden hissedarın malik olduğu hisse senedlerinin varislerine intikal muamelesi usulen istihsal kılınacak ilam üzerine icra olunur. Senedat-ı muvakkata eshabının ismine muharrer olacak ise de tebdilen verilecek senedat-ı asliye hamiline ait olacak ve Türkiye Cumhuriyeti tebasına münhasır olup Türkçe yazılacaktır.

Sekizinci Madde- Hisse senetleri şirket nazarında kabil-i inkısam değildir ve şirket her hisse için bir sahip tanır. Bir hissedarın varis veya dayenleri hiçbir vesile ile şirketin enval ve emlakının taht-ı hacze vaz'ını talep ve şirketin umur-ı idaresine müdahale edemezler. Ve istifa hukuk için şirketin muhasebe defatiri ile heyet-i umumiyenin kararlarını kabule mecburdurlar.

Üçüncü Fası l

Şirketin Umur-ı Dahilisi Beyanındadır

Dokuzuncu Madde- Şirketin umur ve mesalihi heyet-i umumiye tarafından mensub yedi azadan mürekkeb bir meclis-i idare tarafından teşşiyet olunur. Şu kadar ki ilk beş sene-i müddet için teşkil olunacak meclis-i idare azası yeni müessisler tarafından tayin olunacaktır. Meclis-i idarenin

dördü biner hisseye malik müessislerden ve üçü de dörder yüz hisseye malik hissedarandan intihabı şarttır. İkişer bin liralık hisse sahibi bulunmadığı takdirde en çok hisse sahiblerinin dahi meclis-i idareye intihabları caizdir.

Onuncu Madde- Beş sene müddet için tayin olunan azanın müddet-i memuriyetleri hitam bulduktan sonra meclis-i idareye intihab olunacak azanın ilk teceddüdünde kura ile ve ondan sonra kıdem itibarıyla her sene üç aza çıkarılarak yerlerine aheri intihab ve tayin kılınacaktır. Şu kadar ki çıkan azanın tekrar intihabı caiz olacaktır.

On Birinci Madde- Meclis-i idarenin içtima-ı icab-ı maslahata tabi olacak ise de ayda iki defa şirketin merkezinde toplanması lapeddir. Müzakeratın muteber olması laalk nısfından bir ziyade azanın bizzat huzuruna menuttur.

Meclis-i idarenin kararı hazır bulunan azanın ekseriyet-arasıyla muteber olur. Tesavi-i ara vukuunda keyfiyet içtima-ı atıye talik edilir ve onda da tesavi-i ara vuku bulursa mevzu' bahs olan teklif red olunur.

On İkinci Madde- Meclis-i idarenin müzakeratı zabıt defterine kayd olunur. Zir-i reis ile hazır-ı bilmeclis bulunan aza tarafından imza edilir. Zabıtın sureti veya bir fikrayı mahrecesi muteber olmak için reis veya vekili tarafından imza olunmak lazım gelir.

On Üçüncü Madde- İdare-i meclis azasından her biri hisse senetlerini şirketin sandığına tevdi edecek ve müddet-i memuriyetleri zarfında satılamayacaktır.

On Dördüncü Madde- Meclis-i idare azasından bir veya bir kaçının vefatı veya istifası vukuundan veya sair bir sebepten dolayı bir veya birkaç aza yeri münhal kalır ise meclis-i idare onların yerine muvakkaten aza tayin eyleyecek ve intihab kati gelecek heyet-i umumiye tarafından icra olunacaktır.

On Beşinci Madde- Meclis-i idare her sene içlerinden birisini rey-i hafi ile bir reis intihab eder. Ve reisin gıyabında vekalet etmek üzere azadan birini tayin eyleyler.

On Altıncı Madde- Azadan memalik-i ecnebiyede ikamet edenler veya muvakkaten gaybubet edenler esna-ı müzakeratta kendilerine vekalet etmek üzere refiklerinden azadan birini tayin edebilirler. Şu kadar ki vekalet edecek azanın kendi rey-i dahil olduğu halde ikiden ziyade rey-i olamayacaktır.

On Yedinci Madde- Meclis-i idare şirketin umur ve emvalinin idaresi için iktidar-ı tammı haizdir. Ve hatta sulh olmak ve hakem tayin etmek salahiyetine dahi maliktir.

Ve heyet-i umumiye arz olunacak hesabı tanzim ile tevzi olunacak temettüün miktarını teklif eder. Meclis-i idarenin reisi gerek müddei ve gerek müddei-i aleyh huzur-u mehakimde bizzat veya bilvekele şirket namına müdafaada bulunur.

On Sekizinci Madde- Meclis-i idare mevadd-ı mahsusa ve bir müddet-i muayyene için haiz olduğu iktidarı kısmen ve yahud tamamen azasından bir veya birkaç zata bavekalet-i mahsusa ihale edeceği misüllü mesalih-i cariyeinin ruiyet ve tesviyesi için hariçten dahi bir veya birkaç zatı tevkil eyleyebilir.

On Dokuzuncu Madde- Meclis-i idare azası hasılat-ı safiyeden kendilerine tahsis kılınacak hissedan başka meclisde hazır bulunacakları günler için hissedan heyet-i umumiyesince takdir ve tayin edilecek bir ücret dahi ahzedeceklerdir.

Dördüncü Fasal

Heyet-i Umumiye Beyanındadır

Yirminci Madde- Suret-i muntazamada akt-i ictima' eden heyet-i umumiye umum hissedaranın heyet-i mecmuası makamında bulunur.

Yirmi Birinci Madde- Heyet-i umumiye her sene Mayısı zarfında şirketin merkezinde suret-i adiyede akd-i ictima' eder. Bundan başka meclis-i idare icab eyledikce suret-i fevkalade de olarak heyet-i umumiye davet edebilir. Her sene heyet-i umumiyenin içtimaı nihayet yirmi gün akdem tahriren ticaret vekaletine ihbar olunacak ve heyet-i mezkurede canib-i vekaletten bir komiser hazır bulundurulabilecektir.

Meclis-i idare ve müfettiş raporları ile senelik bilançodan ve heyet-i umumiye zabıtnamelerinden ve heyet-i mezkurede hazır bulunan hissedaranın esami-i ve mikdar-ı hisselerini mübeyyin cetvelden dört nüshası ticaret vekaletine gönderilecektir.

Yirmi İkinci Madde- Heyet-i umumiye vekaleten veya asaleten la akal yirmi hisseye malik olan hissedarandan mürekkep olacaktır. Heyet-i umumiyede gerek asaleten ve gerek vekaleten hazır bulunan hissedaranın her yirmi hisse için bir rey-i olacak ve şu kadar ki her bir hissedaranın beşten ziyade rey-i olamayacaktır.

Yirmi Üçüncü Madde- Davetnameler yevm-i içtimadan la akal bir mah evvel gazetelerle ilan kılınacaktır.

Yirmi Dördüncü Madde- Heyet-i umumiye gerek asaleten

ve gerek vekaleten şirket sermayesinin bir rub'una müsavi hisse senedatına malik hissedarlar hazır bulunur ise teşekkül etmiş addolunur. Heyet-i umumiyyede hazır bulunacak hissedaranın mutasarrıf oldukları hisselerin salıf'üz-zikr bir rub'una müsavi olup olmadığı anlaşılacak üzere hisse senetlerini on gün zarfında meclis-i idare tarafından irae olunacak mahalle teslim etmeleri davetnamelerde ihtar olunacaktır. İşbu heyet-i umumiyyenin defa-i ula içtimasında hazır bulunan hissedaranın asaleten ve vekaleten hamil oldukları hisse senedatının miktarı derece-i kifayede olmadığı halde heyet-i umumiye ikinci defa olarak içtima davet edilir.

İşbu ikinci içtimada hazır bulunan hissedaran hisselerinin miktarı ne olur ise olsun birinci içtimada müzakere olunmasına karar verilmiş olan hususat hakkında icra-ı müzakere edeceklerdir. Ve bu vech ile cereyan eden müzakere mer-i ve muteber olacaktır. Birinci içtima ile ikinci içtima beynindeki müddet yirmi günden dun ve bir mahdan efun olmayacak ve ikinci içtimanın davetnameleri on gün evvel ilan olunacaktır.

Yirmi Beşinci Madde- Heyet-i umumiyyeye meclis-i idare reisi riyaset eder ve reis mevcut olmadığı halde meclis-i idare azası içlerinden birini riyaset vekaletine intihab eylerler heyet-i umumiyyede hazır olup en ziyade hisseye malik olanlardan ikisi rey toplamak hizmetini ifa eder. Heyet-i umumiye katibi reisi rey toplamaya memur olanlar tarafından tayin olunur.

Yirmi Altıncı Madde- Heyet-i umumiyyede müzakere olunan hususata ekseriyet-ara ile karar verilir. Müzakere olunacak mevadın cedveli meclis-i idare tarafından tanzim edilir. İşbu cedvele dahil olacak mevad meclis-i idarenin teklifatı ile hamil oldukları hisselerin bedeli şirket sermayesinin la akal yüzde beşine balığ olan hissedaran tarafından yevm içtimadan la akal on gün evvel vuku bulacak teklifattan ibaret olacaktır.

İşbu cedvele dahil olmayan hususat heyet-i umumiyyede müzakere olunamaz.

Yirmi Yedinci Madde- Heyet-i umumiye bilcümle hesabının tetkiki için gerek hissedarandan ve gerek hariçten bir veya müteaddid müfettiş tayin eder.

Yirmi Sekizinci Madde- Beher sene akdi ictima edecek olan heyet-i umumiye şirketin umur ve mesalihine dair her sene meclis-i idare tarafından takdim olunan layiha ile hesabata dair müfettiş tarafından verilen raporun kıraatini istima ve hesabata led'el müzakere bakabul veya red eder ve hisse-i temettü tayin eyler, tebeddülü iktiza eden meclis-i

idare azasının yerlerine diğerlerini nasb eder ve şirketin bilcümle umur ve hususati hakkında bilmüzakere karar-ı kat'i ita ve meclis-i idarenin icab eylerse iktidarını tadil eyler. Fakat heyet-i umumiyyeden asaleten ve vekaleten şirket sermayesinin la akal salisanına müsavi hisseler eshabı mevcut olup bunların ekseriyet-arası hasıl olmadıkça sermayesinin tezyidine karar verilemez.

Yirmi Dokuzuncu Madde- Heyet-i umumiyyenin zabt olunan müzakere bir defter-i mahsusuna kayd ve ziri heyet-i umumiye reisi ile rey toplamağa memur olanlar ve katip tarafından imza edilir. Heyet-i umumiyyenin her içtimasında hazır bulunan hissedaranın esamisiyle ikametgahını ve her birinin hamil olduğu hisselerin miktarını mübeyyin bir cedvel tanzim ile mevcut olanlar tarafından imza edilip zabıt defterinin o günkü varakasına rabt ve talep vukuunda alakadarana tebliğ olunur.

Otuzuncu Madde- La ecel'ül-ihiticac ibraz olunacak heyet-i umumiyyenin zabıt sureti veya fıkaret mahrecesi meclis-i idare reisi veya vekili tarafından imza edilir.

Otuz Birinci Madde- Heyet-i umumiye tarafından işbu nizamname ahkamina tevfiikan verilecek kararların kabulü gaib olan veya muhalif reyde bulunan hissedaran için dahi mecburi'ül-icradır.

Beşinci Fası

Hesabatı Seneviye ve Müfredat Defteri Beyanındadır

Otuz İkinci Madde- Şirketin sene-i maliyesi kanun-ı sani ibtidasından bedaen ile kanun-ı evvel sonuncu günü hitam bulur. Meclis-i idare her sene nihayetinde şirketin matlubat ve divanatını havi bir defter-i umumi tanzim ve işbu defter ile muvazene defterini ve hesabata heyet-i umumiyyenin içtimandan kırk gün evvel müfettişlere irae ve tebliğ edecek ve heyet-i umumiyyenin hin-i içtimasında ona takdim eyleyecektir. Heyet-i umumiyyeye dahil olmak salahiyyetine haiz olan her hissedar mezkur defterleri ve hesabata mutalea ve muayene edebilir.

Altıncı Fası

Temettüatın Suret-i Taksimi Beyanındadır

Otuz Üçüncü Madde- Şirketin temettüat-ı safiye-i seneviyesinden evvel bila istisna hisselerin cümlesine faiz olarak bedeli tesviye edilmiş sermayenin yüzde beş itasına kifayet edecek meblağ çıkarıldıktan sonra geriye kalacak mebaliden yüzde beş ihtiyat akçesi ve yüzde beş amortisman ola-

rak ifraz olunduktan sonra baki kalan kısmı sureti atiyede taksim olunur.

Yüzde yirmi müessisine
Yüzde beşi meclis-i idare azalarına
Yüzde beşi şirket memurinine ve malulüne ikramiye
Yüzde yetmiş umum hissedarlara

Yedinci Fası

İhtiyat Akçesi ve Amortisman

Otuz Dördüncü Madde- Amortisman ve ihtiyat akçesi tevkiyatı amortisman sermayenin rabiine. İhtiyat akçesi sermayenin nısfına baliğ oluncaya kadar devam eder. Mesarif-i fevkalade ve gayr-i melhuzaya sarf olunubda mikdarı tenakıs eden ihtiyat akçesi tekrar tevkifatla ikmal olunur.

Otuz Beşinci Madde- Hasılat-ı seneviye hisse başına yüzde beş faiz veya hisse temettuu azasına kifayet etmediği takdirde noksanı ihtiyat akçesinden ikmal edilecektir.

Otuz Altıncı Madde- Şirketin inkıza-ı müddetinde bil cümle taahhüdatı ifa olunduktan sonra ihtiyat akçesi kaffe-i hissedaran beyninde taksim olunacaktır.

Sekizinci Fası

Şirketin Temdit-i Müddet ve Feshi ve Kat'î Muamelatı Beyanındadır

Otuz Yedinci Madde- Meclis-i idare her ne vakit ve her ne sebeple olursa olsun heyet-i umumiye içtima davetle şirketin müddetinin temdidini veya kat-ı ile tasfiye-i muamelatını ve yahut sair şirket ile birleşmesini teklif edebilir. Şu kadar ki temdit-i müddet edilmesi veya icab ederse şirketin sair şirket ile birleşmesi ve tahvilat ihracı ve işbu nizamnamenin tedili maddeleri her halde hükümet-i cumhuriyenin ruhsatına mutevakkıftır.

Otuz Sekizinci Madde- Meclis-i idare şirket sermayesinin nısfı zayı olduğu halde şirketin feshine veya devamına karar verilmek üzere heyet-i umumiye davet eder.

Otuz Dokuzuncu Madde- Şirketin müddeti munkaziye oldukça veya müddeti tekmil olmaksızın fesh olunduktan içtima eden heyet-i umumiye şirketin tasfiye-i muamelatı ve hesabatına karar verecek ve tasfiye-i hesap için bir veya birkaç memur tayin edecektir. Heyet-i umumiye şirketin mevcut olduğu zamanlarda olduğu gibi tasfiye-i hesap esnasında dahi iktidar ve salahiyetini isti'male devam edecektir. Tasfiye-i hesaba memur olanlar heyet-i umumiyenin kararı ve hükümet-i cumhuriyenin müsadeseyle şirket-i mefsuhanın hukuk ve senedat ve taahhüdatını

diğer bir şirkete veya aher bir kimseye devir ve ferağ edebileceklerdir.

Kırkncı Madde- İş bu faslın havi olduğu maddelerde gösterilen hususata karar vermek üzere suret-i fevkaladede davet edilecek heyet-i umumiyede şirket sermayesinin la akal nısfına müsavi hisse senedatını hamil hissedaran hazır olmadıkça cereyan edecek müzakerat makbul ve muteber olamaz.

Dokuzuncu Fası

Mevadd-ı Müteferrika Beyanındadır

Kırk Birinci Madde- İş bu nizamname-i dahili suret-i şirketin teşkiline hükümetçe müsaade ita olunduktan sonra bir ay zarfında Dersaadette Takvim-i Vekayi ve diğer muteber bir gazete ile ve şirketin muamelatı veya şubat-ı idaresi bulunan yerlerde ceraid-i resmiye vesair ile aynen veya, icmalen neşr olunacağı gibi nizamname-i dahilide hükümetin müsadeseyle vuku bulacak her guna tadilat ve her senenin heyet-i umumiye mukarreratı ve senelik bilanço suretleri dahi gerek Dersaadet ve gerek taşrada bervech-i muharrer ilan kılınacaktır.

Kırk İkinci Madde- Şirket ihrac edeceği hisselerine sahib kaydı zımnında neşr eyleyeceği tarifnamede evvela şirketin maksad-ı teşkilini ve müddetini, saniyen müessislerin esamisini, salisen sermayenin mikdarını ve suret-i tezyidini, rabien temettun suret-i taksimini ve bu meyanda müessislere ve heyet-i idare azasına tahsis kılınacak mekadiri sarahaten derç ve beyan edecektir.

Kırk Üçüncü madde- Şirket iş bu nizamname-i tab ve temsil ettirerek talip olanlara ita eyleyeceği gibi elli nüshasını bir defaya mahsus olmak üzere ticaret vekaletine irsal edilecektir.

Kırk Dördüncü Madde- Şirket istatistik idaresince ita kılınacak numunesine tevkifan her sene muamelatına dair bir istatistik cetveli tanzim ve vekaletle takdim eyleyecektir.

28 Muharrem 435 [335 olmalı] 12 Teşrin-i Sani 332
Tadili Mayıs 1341

Ek 3

Ankara Millî Mensucat Fabrikası'nın Kurucu, Ortak ve Yöneticileri

Abbaszâde Abdullah Efendi: Beypazar'ın zengin ailelerinden. Millî Mücadele'ye önemli maddi katkılarda bulunmuştur. Aileye ait iki konak günümüzde müze ve butik otel olarak kullanılmaktadır.

Ahmet Beyzâde Mustafa Efendi: Millî Mücadele'ye destek verdi ve Beypazarı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı (Sarıkoyuncu, 2007, s. 248).

Attarlar Kahyasızâde Hafız Şevki Efendi: Millî Mücadele'yi destekledi; Beypazarı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde kâtip olarak görev yaptı (Sarıkoyuncu, 2007, s. 248).

Bulgurluzâde Mehmed [Rıfat Araz] Efendi: 1878'de Ankara'da doğdu. Bankacılık ve maliye eğitimi gördü. Ziraat Bankası'nın çeşitli şubelerinde çalıştı. Millî Mücadele'ye destek verdi, Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İdare Heyeti'nde çalıştı. "Araz" soyadı Atatürk tarafından verildi. Emlak ve Eytam Bankası İdare Meclisi ve Ankara Belediye Meclisi üyeliklerinde bulundu. 1927-1943 yıllarında Ankara milletvekilliği yaptı. 18 Şubat 1964'te vefat etti (Sarıkoyuncu, 2007, s. 141).

Cemal Bey: Gölbaşı/Ankara'ya bağlı olan Karagedik beldesinden tüccar.

Çayırızâde Hilmi Bey: 1897'de Beypazarı'nda doğdu. Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda iki ve TBMM'nde bir dönem Ankara mebusluğu yaptı. 1929'da vefat etti.

Çulhazâde Rıfat Efendi: Millî Mücadele'ye destek veren kişilerden biri olan Rıfat Efendi, Ankara Müdafaa-i Millîye Cemiyeti'nde aktif görev yaptı, örgüte 10,000 kuruş bağışta bulundu (Sarıkoyuncu, 2007, s. 239). Birinci sınıf tüccar olan Rıfat Efendi, 1934 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nden Ankara Şehir Meclisi üyesi seçildi.

Damatzâde Hakkı Efendi: Beypazarlı tüccar.

Ecberzâde Hacı Ahmet Efendi: Beypazarlı tüccar.

Emin Efendi: Mihalıçıklı tüccar.

Fettullahzâde Fuad Bey: Ayaşlı tüccar.

Fincancızâde Mehmet Efendi: Millî Mücadele'ye destek verdi; M. Rıfat [Börekçi] Bey tarafından kurulan Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilk yönetiminde görev yaptı (Sarıkoyuncu, 2007, s. 170).

Hacı Ahmedzâde Nafiz [Kotan] (Şekil 9): 1887'de Erzurum'da doğdu. Babası Hacı Ahmet Bey, annesi Esmâ Hanımdı. 1903 yılında Makbule Hanım ile evlendi, beş çocukları oldu. 1913'te ailesiyle İstanbul'a yerleşti. Millî Mücadele yıllarında Anadolu'ya geçti. Kendi parasıyla aldığı uçakları orduya bağışladı. Ankara'da ticaret ve müteahhitlik işleri ile uğraştı. Hayatının son yıllarında Erzurum'a döndü. 1948'de vefat etti (Yalçın, 2011, ss. 1585-1596; Şehidoğlu, 1992, ss. 601-604; Koç, 2008, ss. 42-45).

Şekil 9. Nafiz Kotan'ın Malıköy Tren İstasyonu Müzesi'nde bulunan büstü.

Fotoğraf: M. Bülent Varlık

Hacı Ahmetzâde Necip [Kotan] Bey: Erzurumlu tüccar. Nafiz Kotan'ın kardeşi.

Hacı Bekir Efendi: 1867'de Akşehir'de doğdu. İttihat ve Terakki içinde bulundu. Akşehir'de çeşitli şirketlerin kurucuları arasında yer aldı, ticaretle uğraştı. Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda ve TBMM'nde birer dönem Konya mebusu olarak görev yaptı. 1927'de vefat etti.

Hacı Raşid Efendizâde Ali Efendi: Beypazarlı tüccar.

Hacı Seyyidzâde Ali Rıza Efendi: Tüccar.

Hacı Şükrü Ağa: 1882 yılında, Haymana'nın Urunkuş (Dikilitaş) köyünde doğdu. Dönemin tanınmış, zengin eşraflarındandı. Millî Mücadele'ye maddi destek sağlamıştı. 1937'de köyünde vefat etmiştir (Uçak, [t.y.], s. 63).

Hafız Alizâde Hafız Hüseyin Efendi: Beypazarlı tüccar.

Hüseyin Efendi: Eskişehirli tüccar.

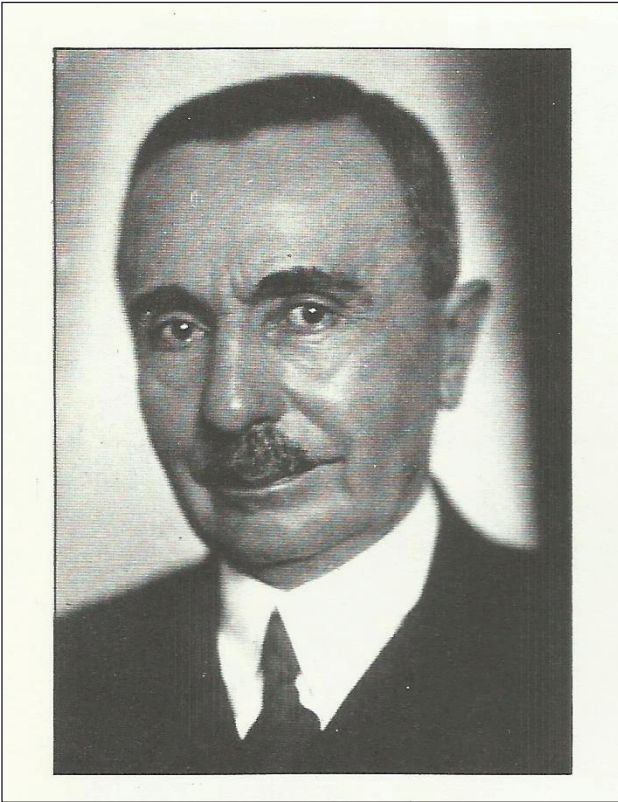
İsmail Ağazâde Hacı Hüseyin Ağa: Mihaliççıklı tüccar.

Karabüberzâde Ahmet Ağa/Efendi: Tüccar.

Kasabalızâde İsmail Efendi: Beypazarlı tüccar.

Katipzâde Hafız Rıfki Efendi: Beypazarlı tüccar.

Kınacızâde Şakir [Kınacı] Efendi (Şekil 10): 1875'te Ankara'da doğdu. Millî Mücadele'ye destek verdi. İlk dönemde Ankara milletvekili olarak Meclis'e girdi. 1923-1926 arasında Ankara Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yerine getirdi. Türkiye İş Bankası'nın kurucularından olan Şakir Efendi ilk yönetim kurulunda üyelik vazifesini üstlendi. Türk Eğitim Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 10 Mayıs 1940'ta vefat etti (Bankamız Kurucuları-5, 1988).

Şekil 10. Kınacızâde Şakir Bey.

Kaynak: Bankamız kurucuları-5, 1988, s. 15.

Mavizâde Ahmed Ağa: Ayaşlı tüccar.

Mustafa Ağa: Kayserili tüccar.

Salihzâde İsmail Hakkı Bey: Cumhuriyet döneminde sınıai yatırımlar yaptı.

Ser Attarzâde Rasim [Aktar] Efendi: 1881'de doğdu. Millî Mücadele yıllarında Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti idare heyetinde görev aldı. Türkiye İş Bankası'nın kurucularından olan Rasim Bey, 1926-1930 yılları arasında Ankara Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. 1934'te Ankara milletvekili seçildi. 1938'de vefat etti.

Sipahizâde Hacı Ömer Efendi: Beypazarlı tüccar.

Süleyman Beyzâde Mustafa Efendi: Beypazarlı tüccar.

Şehsüvarzâde Hacı Osman Bey: Balalı bir aşiret reisi olup Osmanlı Sulh ve Selâmet Cemiyeti ile Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası'nın Ankara'daki kurucularındandır (Tunaya, 1986, ss. 138, 238).

Yağcızâde İsmail Efendi: 26 Şubat 1927'de kurulan [Ankara] Zahir Borsası'nın ilk yöneticilerinden. Bu kurum, Ankara Ticaret Borsası'nın temelini oluşturmuştur.

Yusuf Ziya Bey: Tüccar. Şirketin tasfiyesine karar alınması sürecinde görevli idare meclisi üyesi.

Notlar

- 1 Metinde [köşeli parantez] içinde verilen bilgiler tarafımdan eklenmiştir. Tarihler için Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın *Takvîmü's-Sinî'n*i, Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin karşılığı için Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'i kullanılmıştır.
- 2 Çalışma kapsamında taranan kaynaklardan, Ankara Milli Mensucat Fabrikası'nın kurucu, ortak ve yöneticileri hakkında edinilen bilgiler Ek 3'te verilmiştir.

İthaf ve Teşekkür

Bu makale, sınıfında öğrencisi olmadığım ama kendisinden çok bilgi edindiğim değerli hocam Selim İlkin'e ithaf edilmiştir.

Ayrıca, Nizamnamelerin çevrim-yazısı için Ethem Coşkun ve Güven Özgüç'e, çalışmanın çeşitli alanlarındaki katkıları nedeniyle Ahmet Yüksel, Ömer Türkoğlu ile Bülent Yılmaz'ın teşekkür ederim.

Kaynakça

- Ankara Mensucat Fabrikası İş Bankası'na devredildi. (1930, 14 Mayıs). *Cumhuriyet*, s.3.
- Ankara Milli Mensucât Anonim Şirketi Nizâmname-i Dâhilisi*. (1332 [1916]). İstanbul: Hilal Matbaası.

- Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi Nizamname-i Dahilisi. (1341 [1925]). Ankara: Yeni Gün Matbaası.
- Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi. (1925). [Meclis-i idare azaları]. M. Bülent Varlık Arşivi.
- Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi. (1927a). [Ankara Sanayi ve Ticaret Odası Riyâset-i Âliyyesi'ne yazılan yazı]. M. Bülent Varlık Arşivi.
- Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi. (1927b). *Zabıtname*. M. Bülent Varlık Arşivi.
- Ankara Millî Mensucat Anonim Şirketi. (1928, 18 Haziran). *Ankara Sicill-i Ticaret Müdüriyet-i Âliyyesi'ne hitaben yazılan belge*. Bülent Varlık Arşivi, Ankara.
- Ankara Millî Mensucat Fabrikası ıslah edildi. (1930, 27 Temmuz). *Cumhuriyet*, s. 3.
- Ankara Millî Mensucat Türk Anonim Şirketi ticari unvan tescil formu. (1927, 27 Haziran). M. Bülent Varlık Arşivi, Ankara.
- Ankara'da Zafer Caddesinde Zafer Otelinde iki numarada müteşekkil hali tasfiyede bulunan Ankara Millî Mensucat Türk Anonim Şirketi tasfiye memurluğundan [ilan]. (1929, 10 Ağustos). *Cumhuriyet*, s.6.
- Bankamız kurucuları-5: Kınacızâde Şakir Bey. (1988). *İş Dergisi*, 264, 15-17.
- Bayar, T. (1939). *La Türkiye İş Bankası (La Banque d'Affaires de Turquie S.A.) et l'Économie de la Turquie*. Montreux: Imprimerie Nouvelle Ch. Corbaz S.A.
- Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. (16. Baskı) A. Sami Güneşçâl (Haz.) 16. baskı. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Gâzi Ahmed Muhtar Paşa. (1993). *Takvîmü's-Sinîn*. Y. Dağlı-H. Pehlivanlı (Haz.). Ankara: T.C. Genelkurmay Başkanlığı.
- İlgen, A. (2008). *1921 Türkiye sanayi sayımları*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- İlkin, S. (1971). Türkiye Millî İthalât ve İhracat Anonim Şirketi. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 2, 199-231.
- Kocabaşoğlu, U., Sak, G., Sönmez, S., Erkal, F., Gökmen, Ö., Şeker, N., & Uluğtekin M. (2001). *Türkiye İş Bankası tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Koç, V. (2008). *Hayat hikâyem*, [İstanbul]: Otokoç.
- Mefruh Ankara Millî Mensucat Şirketi. (1930, 13 Ağustos). *Cumhuriyet*, s.6.
- Memalik-i Osmaniye'de Osmanlı anonim şirketleri* (2012). R. Balcı & İ.Sırma (Yay. Haz.). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Muslihiddin Safvet. (2009). *Türkiye'nin sıhhi ictimai coğrafyası-Ankara Vilayeti*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Osmanlı anonim şirketleri*. (2011). Celali Yılmaz (Yay. Haz.). İstanbul: Scala.
- Öztürk, S. & Yıldırım, F. (2009). Osmanlı İmparatorluğu'nun iktisadi çöküşü ve Atatürk Dönemi iktisat politikaları. *Cumhuriyet Üniv./İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 145-165.
- Sanayi sayımı 1927*. (1969). Ankara: DİE.
- Sarıyöncü, A. (2007). *Millî Mücadele'de din adamları*. (5. baskı. Cilt. I). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Şehidoğlu, S. H. (1992). Kurtuluş Savaşı'nda bir vatandaşımızın uçak bağıışı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8(24), 601-604.
- Toprak, Z. (1982). *Türkiye'de "Millî İktisat" (1908-1918)*. Ankara: Yurt.
- Tunaya, T. Z. (1986). *Türkiye'de siyasal partiler/c: II-mütareke dönemi*. İstanbul: Hürriyet Vakfı.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1337, 1. 1 [Hicri]). Müzakere edilen maddeler. *Zabıt Ceridesi*, 1:1, C:1, Devre:1, 127. Birleşim, ss. 105-111.
- Türkiye İktisat Kongresi/1923-İzmir*. (1971). A. Gündüz Ökçün (Haz.) (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniv./SBF.
- Uçak, H. İ. [t.y.]. *Tarih içinde Haymana*. Ankara: Haymanalılar Yardımlaşma ve Tanışma Derneği.
- Yalçın, O. (2011). İstiklal Savaşı'nda orduya uçak bağışlayan işadamı: 'Erzurumlu Nafiz Bey'in hayatı ve çalışmaları. *Turkish Studies*, 3, 1585-1596.
- Yüniş yünlü kumaş fabrikasını ziyaret. (1934, 20 Nisan). *Cumhuriyet*, s.5.